

ECOURI UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

57 FEBRUARIE
2024

115 ANI DE LA NAȘTERE

MARIA PRYMACENKO – o artistă ucraineană pentru eternitate (1909-1997)

În ianuarie 2024, s-au împlinit 115 ani de la nașterea artistei populare Maria Prymacenko, a cărei creație ocupă un loc special în arta ucraineană, ca reprezentantă a stilului popular naiv, la baza căruia stau poveștile și legendele ucrainene.

Născută la 12 ianuarie 1909, în satul Bolotnea din regiunea Kiev, unde și-a petrecut aproape întreaga viață, Maria Prymacenko a fost laureată a Premiului Național al Ucrainei „T. H. Șevcenko”, fiind autoarea a peste 800 de tablouri, dintre care 650 se păstrează în Muzeul Național de artă populară decorativă ucraineană din Kiev. În onoarea artistei, UNESCO a declarat anul 2009 ca *Anul Prymacenko* și, în același an, o mică planetă a fost numită în memoria sa – planeta 14624 Primachenko. În anul 2022, lucrările ei au fost incluse în programul Bienalei de la Veneția, devenind subiecte în paginile marilor publicații precum *The Guardian* sau *The Times*.

Câteva date din biografia ei vor contribui, credem noi, la înțelegerea profilului acestei artiste desăvârșite. Pasiunea pentru artă a Mariei Prymacenko nu a fost întâmplătoare, ea născându-se într-o familie cu înclinații artistice: bunica se ocupa cu decorarea ouălor de Paște, mama broda cămăși populare (talent pe care îl va moșteni și Maria, toate cămășile pe care le-a avut de-a lungul vieții fiind brodate de ea însăși), iar tatăl era un dulgher ce făcea garduri ale căror piese componente aveau forme originale.

La vârsta de 7 ani, Maria s-a îmbolnăvit de poliomielită. Reușește să supraviețuiască teribilei boli, dar efectele ei vor fi vizibile pentru toată viața, un picior al Mariei rămânând mai scurt, fiind nevoită să se folosească de cârje și să poarte toată viața ei doar fuste lungi. Sănătatea șubredă a determinat-o pe micuța Maria să nu poată participa, alături de familie, la muncile câmpului sau la lucrul din gospodărie și, astfel, a investit timpul în activitatea de creație. Tot din cauza bolii, viitoarea pictoriță a avut o educație precară, ea având doar patru clase, iar acest lucru este vizibil în descrierea pe care o face tablourilor sale, în care nu folosește semne de punctuație și utilizează cuvinte din graiul popular.

Maria Prymacenko a început să picteze serios la vârsta de 17 ani, când, descoperind un lut albăstrui, și-a pictat casa părintească. Lucrarea le-a plăcut tuturor și vecinii au rugat-o să le picteze și lor casa, dându-i drept răsplătă un porc, ce a ajutat familia Mariei să scape de foame.

În anul 1936, „puterea poporului” desfășoară o activitate de implicare a reprezentanților artei populare în educație. În acest sens, Maria Prymacenko este invitată la Kiev să studieze în atelierelor experimentale care funcționau pe lângă Muzeul de Artă. Lucrările ei, printre care putem aminti „Збіпи з Болотни” (Animale din Bolotnea), s-au bucurat de un mare succes la public, astfel că au fost prezentate în cadrul primei Expoziții Republicane de artă populară, fiind apoi expuse la expoziția din Moscova, iar, în 1937, și la Expoziția Internațională de la Paris, unde a câștigat medalia de aur. Ulterior, tablourile ei au fost expuse în toată fosta Uniune Sovietică, dar și la Varșovia, Sofia, Praga etc. Se spune că pictorul Marc Chagall a fost fascinat de creațiile Mariei Pry-

macenko și a început el însuși să picteze ființe imaginare, similare animalelor înfățișate de Maria pe pânzele sale.

Din păcate, această perioadă de avânt artistic se încheie odată cu începutul celui de-Al Doilea Război Mondial. Alături de iubitul ei, Vasyl Marynciuk, locotenent în Armata Roșie, pe care l-a cunoscut la mănăstirea Kyievo-Pecerska Lavra, unde Maria studia la *Școala artiștilor populari* care funcționa acolo și cu care nu a fost căsătorită niciodată oficial, se întoarce în satul natal, dar acesta va fi mobilizat pe front, unde va și muri curând, înaintea de a-și vedea fiul nou-născut. Moartea iubitului ei a fost o lovitură teribilă pentru Maria, care va anula în ea orice dorință de a crea. Va rămâne să locuiască cu fiul ei și cu părinții bătrâni în casa pe jumătate distrusă. În anii de după război, creația Mariei nu se mai integrează în arta momentului, care ridică în slăvi realitatea socialistă. La sfârșitul anilor '40, se întoarce la ocupația ei preferată, coase și brodează îmbrăcăminte, face rochii originale de nuntă, pentru a căror realizare nu se folosește de foarfeci, ci rupe țesătura.

Motivale brodate pe cămășile populare vor rămâne mereu pentru artistă o sursă de inspirație, la fel cum o sursă inepuizabilă de inspirație a fost realitatea înconjurătoare, filtrată de imaginația unei țărânci ce adora Ucraina și care nu și-a părăsit casa părintească până la sfârșitul vieții. Chiar și în timpul catastrofei de la Cernobyl, din 1986, când satul ei s-a aflat în perimetrul de 30 de kilometri al zonei de evacuare, Maria a rămas acolo cu fiul ei și a pictat o serie de tablouri care au ca subiect tragedia acelor zile, dintre care putem aminti tabloul „Атомна війна, будь проклята вона” (Războiul atomic, fie el blestemat).

A creat sute de tablouri, evaluate azi la zeci de mii de dolari, dar nu a vândut niciun tablou în timpul vieții, câștigându-și existența din brodarea cămășilor populare și ducând o viață modestă.

Lucrările ei impresionează prin imaginație, colorit și talent, prin sensibilitate și prin maniera ludică de reprezentare a realității, artista dezvoltând simboluri tradiționale ale artei populare și umplându-le cu noi semnificații. În tablourile Mariei Prymacenko sunt înfățișate flori și subiecte din viața satului și sunt întruchipate imagini de monștri și păsări fantastice, care reprezintă un fenomen unic, ce nu are corespondență nici în arta ucraineană, nici în arta universală, animalele sălbatice reprezentate de ea fiind un produs unic al imaginației debordante a artistei.

Cristina SILAGHI (BUMBAR)

Surse consultate:

<https://dovidka.biz.ua/mariya-priymachenko-tsikavi-fakti/>
<http://www.bondarev.com.ua/pages/view/445>
<https://vogue.ua/article/culture/art/chto-nuzhno-znat-o-marii-priymachenko-32145.html>
<https://ukrainky.com.ua/12-czikavyh-faktiv-pro-mariyu-priymachenko-do-yiyi-dnya-narodzhennya-12-sichnya/>
https://ro.wikipedia.org/wiki/Mariya_Pr%C3%AEmacenko

„Біля криниці” (La fântână)

„Іде осінь на коні” (Vine toamna călare pe cal)

„Атомна війна, будь проклята вона”
(Războiul atomic, fie el blestemat)

„Загроза війни” (Amenințarea războiului)

Mihai Hafia TRAISTA

DIN ISTORIA LITERATURII UCRAINEŢE DIN ROMÂNIA ~ PERIODA INTERBELICĂ ~

(Continuare din nr. 56)

IVAN DOȘCIVNYK

Mulți dintre scriitorii ucraineni, mai ales din Bucovina, care au trăit și au creat în România, au fost uitați, pe nedrept, iar de unii, pur și simplu, nu se știe aproape nimic, cum este și cazul scriitorului, traducătorului și pedagogului Ivan Doșcivnyk.

Ivan Doșcivnyk, Sidonia Nykorovyci-Hnidy, Denys Oneșciuk, Iarema Bairak și mulți alții au fost nevoiți, din varii motive, să părăsească Ucraina și să se stabilească în România.

Un loc proeminent în pleiada acestor oameni de cultură îi aparține lui Ivan Doșcivnyk care, deseori, își semna creațiile cu pseudonimele Omelian Nykolaenko și Ivan Pidhorenko.

Ivan Doșcivnyk s-a născut într-o familie de țărani cu mulți copii în data de 4 iulie 1886, la Banyliv (astăzi, Vyjnyțea, regiunea Cernăuți – Ucraina). După absolvirea școlii primare din satul natal, urmează Gimnaziul de Stat nr. 2 din Cernăuți, pe care îl absolvă cu diplomă de merit în anul 1906.

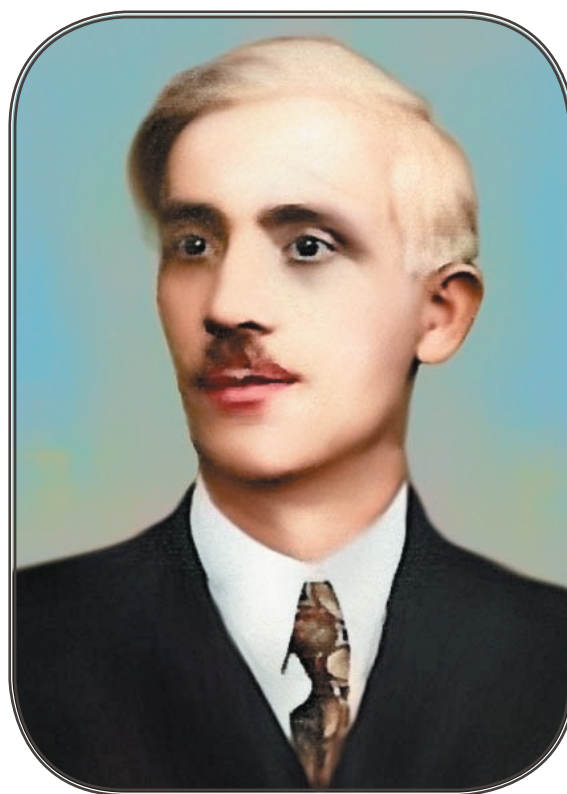
Formarea viziunii despre lume a viitorului scriitor a fost influențată de comunicarea sa, în timpul studiilor sale la gimnaziu, cu personalități culturale și publice progresiste din regiunea Bucovina, și anume cu faimosul lingvist Iulian Kobyleanskyi (fratele scriitoarei Olha Kobyleanska), cu profesorul și traducătorul Serhii Șpoinarovskyi, cu preotul Evhen Semaka și cu directorul gimnaziului Kornelii Kozaka, despre care va scrie ulterior în lucrarea sa autobiografică *Жумменук 1 (Biografie 1)*¹.

Ivan Doșcivnyk și-a continuat studiile la Facultatea de Filosofie a Universității din Cernăuți, unde, în perioada 1906-1910, a studiat gramatica istorică, istoria literaturii ruse (ucrainene), poetica, filosofia, pedagogia, fonologia și morfologia, psihologia, limba latină, istoria ucraineană și Studii germane cu profesorul S. Smal-Stoțkyi. Încă din vremea studenției, a început să publice în revistele bucovinene. Ca student, a început să fie publicat în presa din Bucovina și Galiția, și anume în «Букovina» (*Bucovina*), «Руська рада» (*Rada Rusină*), «На шляху» (*Pe drum*), «Неділя» (*Duminică*), «Час» (*Timpul*), «Читальня» (*Sala de lectură*), «Самостійна думка» (*Gândul independent*), «Народний календар» (*Calendarul popular*), «Діло» (*Fapta*), «Рідна мова» (*Limba maternă*), «Робітник» (*Muncitorul*), «Самостійність» (*Independența*) și altele.

În 1910, după absolvirea Universității, Ivan Doșcivnyk a început să predea ca asistent profesor de ucraineană și germană la Gimnaziul german de stat din Cernăuți, iar, în 1912, s-a mutat la Gimnaziul ucrainean din Vyjnyțea, care a fost lichidat de autoritățile române în 1921. Având în vedere poziția profund patriotică ucraineană a lui Ivan Doșcivnyk, autoritățile școlare române decid să-l izoleze de mediul natal și să-l expulzeze în România.

Iată cum a descris Ivan Doșcivnyk această întâmplare în povestirea *Як умирала школа (Cum murea școala)*: «...În octombrie 1921, Gimnaziul ucrainean din Vyjnyțea a fost închis. Unii dintre profesori au fost tranferati la Cernăuți, alții nu au avut unde să predea până în ianuarie 1922, când în locul său s-a înființat o școală gimnazială cu predare în limba română. Iar eu am fost numit profesor-suplinitor de limba germană, tocmai la Constanța, pe malul Mării Negre»².

De la 1 martie până la 31 august 1923, Ivan Doșcivnyk a predat limba germană la seminarului teologic din Constanța. De la 1 septembrie 1923, a fost transferat în orașul Silistra de pe Dunăre la liceul de băieți „Durostor”, unde a predat limba germană, iar din octombrie 1928, în orașul Roman, la Seminarul teologic „Sf. Gheorghe”, unde a lucrat până la sfârșitul lunii

august 1936. De la 1 septembrie 1936 până la 31 octombrie 1941, când iese la pensie, a predat limba germană la liceul de băieți „Roman Vodă” din același oraș.

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, odată cu apropierea frontului de orașul Roman, în 1944, scriitorul s-a mutat în vestul României și s-a stabilit în orașul Dumbăveni, unde a locuit până în 1971, când s-a mutat împreună cu soția sa Arisia la București, unde a locuit și a lucrat fiica lor Mirosława. Pe 20 martie 1973, scriitorul a încetat din viață și a fost înmormântat în Cimitirul Evanghelic din București³.

Printre creațiile literare ale scriitorului Ivan Doșcivnyk, se numără: *На народний мотив (Pe motive populare)*, *Пукла моя сопілочка (Mi s-a crăpat fluierașul)*, *Ой смутку (Vai, tristeți)*, *Не кажи, що любиш (Nu spune că iubești)* – toate scrise până în anul 1907.

A scris în jur de 30 de texte, unele autobiografice, despre viața tineretului (povestiri și schițe): *Розбита скрипочка (Vioara spartă)*, *Перепопи (Opreliști)*, *Він не самий (El nu e singur)*, *Конфлікт (Conflictul)* și altele; despre situația elevilor ucraineni din Bucovina în timpul regimurilor Austro-Ungar și Român: *Язиковид (Iazykovyd)* (1931); povestiri despre război: *Юзко Буцік (Iuzko Buțik)* (1929), *Про вічний мир (Despre pacea eternă)* 1930; povestiri despre încercarea de independență a ucrainenilor din anii 1917-1921: *Червоний комісар (Comisarul roșu)* (1929); *Шматочок синього неба (Un petic de cer albastru)* (1931); despre viața emigranților ucraineni: *Без батьківщини (Fără patrie)* (1929); despre ucrainenii din Dobrogea: *Зустріч з dobroжанськими земляками (Întâlnire cu compatrioții dobrogeni)* (1929), *В Наталії (În Natalia)*, adică în Italia – povestire dedicată lui Iurii Fedkovyci (1911).

A scris articole literare despre viața și opera scriitorilor E. Hrebinka, V. Samilenko, M. Lysenko, V. Karublyțkyi și S. Smal Stoțkyi. A fost coautorul *Діцїонарулуй Романо-Українеан* (1963) și al *Діцїонарулуй Українеано-Роман* (1964). A tradus din limba română în limba ucraineană creațiile lui Ioan Alexandru Brătescu Voinești: *Соловейко (Privighetoarea)* și *Violoncele*; Nicolae Gane – *Цибух логофета Манолія Бугуша (Ciubucul logofătului Manoliu Buhuș)*; I. Slavici – *Пін Волокита (Popa Tanda)* ș.a.m.d.

(Va urma)

Stepan TCACIUC

Griji cotidiene

În fiecare dimineață ne naștem din nou,
Ne amintim limba natală,
Ne închinăm Creațiilor cerești,
Ne chinuim pe sub diverse cupole
Și benchetuim în iadul ispitei
Ca niște nababi.
Îl proslăvim pe Abel
Iar pe Kain îl blestemăm.
Numărăm pe degete câștigătorii,
Iar în gând – pierzătorii.

Speranțe decapitate

Eu oscilez mereu,
Precum șoarecii,
Între republica voinței și capcana primejdiilor,
Deși de mult construiesc o sală de concerte,
În care în fiecare seară vor interpreta
Privighetorile cuvintelor și iluziile păsării-de-foc.
Lumea se holbează la mine
Precum dojana lovește stâlpul,
Umanitatea mă decorează cu stele,
Ca pe un țăp ispășitor.

Secunda creației a devenit
Naștere,
Deși anii mei se transferă
În clepsidre,
În care nădejtile decapitate
Lunecă
Din plin în gol.

Dublură

Zborul
Am înșeuat
Un fulger de idei
Și zbor pe el
Prin Imperiul Cuvintelor

Spre Imperiul Iubirii,
Iar în urma mea
Râd amintirile
Și plâng anii

Pe malurile abrupte ale Nilului,
Pe înălțimile Carpaților,
La zenitul Eternității,
Pe tronul nemuririi.

(Din volumul «Воскреслі поезії», Видавництво Мустанг, Бухарест 1999)

Traducere din limba ucraineană de Saveta VĂRĂREANU

¹ Alla Antoficiuc, *Osobystist Ivana Doșcivnyka v lystah: z Ukrainoiu v pomyslah ta serți*, în „Naș holos”, nr. 302-303, august-septembrie, 2019.

² Ibidem.

³ Ibidem.

recenzie

Bucătăria tradițională ucraineană, azi și odinioară

vol. II.

Antologată de Olha Senyshyn, tradusă în românește de Olha Senyshyn și Lyudmyla Dorosh, București, RCR Editorial, 2023, 229 p.

Volumul de față întregeste gama sortimentală a preparatelor specifice bucătăriei tradiționale ucrainene. Când spunem tradiționale, ne referim, desigur, și la adaptarea acestor preparate, în linia timpului, sub unghiul modernității și chiar al contemporaneității. Meniul prin care suntem invitați să ne desfășăm, în primul rând intelectual, la noul festin editorial conține produse de panificație (de la pască, plăcinte și rulade, la deserturi mai mult sau mai puțin sofisticate), băuturi, alcoolice și nealcoolice, dar și elemente de conservare a legumelor și a ciupercilor, respectiv a fructelor.

Fiind o carte de rețete, este evident că dispunerea în pagină presupune detalii legate de instrumentarul și ingredientele necesare, modul și timpul de preparare, nivelul de dificultate. Spațiul tipografic este aseasonat, pentru anumite preparate, cu fotografii sugestive, asigurând un eșafodaj paratextual absolut necesar pentru captarea atenției cititorilor și pentru evidențierea iconică a măiestriei culinare ucrainene. Calupurile de rețete, în funcție de categoriile largi sau de subcategoriile vizate în capitole și subcapitole, sunt introduse prin mici excursuri, plasate cu caractere italice. Rolul acestor excursuri este acela de a oferi un cadru istoric și cultural, variat enciclopedic, pentru felurile prezentate, dar și pentru arta gătitului care s-a dezvoltat și s-a rafinat odată cu fibra mentalitară a poporului ucrainean.

Așa cum ne-a obișnuit primul volum, și acesta evocă statutul ritualic al unor preparate, raportat la principalele sărbători de peste an. Uneori, anumite feluri de mâncare au drept corespondent o anumită băutură tradițională, fapt care întărește ideea de completitudine spirituală și materială a membrilor din comunitățile tradiționale. Așa este cazul asocierii dintre *kutia* și compotul de fructe uscate, destinate să fie consumate în Ajunul de Crăciun, dar și cu prilejul înfăptuirii tainei botezului. Ancorarea în tradiție capătă astfel concretețe și expresie revelatoare.

Valoarea intrinsecă a preparatelor ucrainene rezidă tocmai în această perpetuă raportare la datini și legi străbune, ca temei de esență creatoare. Această componentă definitorie a conștiinței unei apartenențe spirituale la o întreagă constelație de atitudini și concepții străbune face din poporul ucrainean păstrătorul unor veritabile comori de înțelepciune populară și continuatorul unor moduri de stilizare a existenței în tipare grăitoare pentru gândirea și practicile tradiționale. Astfel, îndărătul fiecărui preparat, transpare o dimensiune spirituală inerentă comunităților ucrainene, transferată în atitudinea asupra vieții, în căutarea perfecțiunii culinare și în corelarea bucatelor cu valențe ale sacralului.

Așa cum aflăm la pagina 15, nu întâmplător, Honoré de Balzac supranumește Ucraina „acest paradis pământesc”, evocând, nu doar frumusețea meleagurilor, cât mai ales bogăția spirituală a poporului ucrainean, bogăție ilustrată inclusiv în diversitatea de preparate, în calitatea muncii și în importanța acordată elementului sacral. Dacă e să ne referim la preparatele din făină, cartea atestă, prin Kotlearevskyi, fondatorul limbii ucrainene literare, că există peste 50 de feluri, iar, dacă ne limităm la prepararea pâinii, Balzac indică 77 de tipuri. De altfel, la fel ca în România, pâinea ocupă un loc central în civilizația culinară ucraineană, în a cărei mitologie până și zeii aplică regulile ospitalității simbolizate prin pâine și sare.

Demn de menționat este faptul că inclusiv condimentele pot reprezenta un simbol al statutului social și al puterii financiare, ceea ce deschide o altă perspectivă de interpretare asupra bucătăriei tradiționale ucrainene: strânsă legătură dintre preferințele culinare și dezvoltarea societății, în ansamblu. Acest lucru se poate observa și din mențiunea că „pâinea de grâu era preparată, cu precădere, de marile sărbători: de Crăciun, de Paște sau la nunți” (p. 15), în timp ce, tradițional, pe scară largă era utilizată secara pentru prepararea pâinii, în amestec cu hrișcă, fulgi de ovăz, fulgi de porumb sau cartofi, în funcție de regiunile la care ne raportăm. Distribuția pe regiuni a modurilor de preparare și a ingredientelor reflectă, așa cum am menționat deja, diversitatea preferințelor culinare și, cel mai probabil, posibilitățile care țin de răspândirea anumitor plante de cultură sau a altora, condițiile oferite de zonă și de climă. Oricum ar fi, tabloul sinoptic al preparatelor de panificație este deschis de pasca tradițională de Paște, despre care ni se atrage atenția că „diferă substanțial de cele românești ca formă, compoziție și gust” (p. 17). Importanța preparării aluatului de pască rezidă, pe de o parte, în selectarea ingredientelor și, pe de altă parte, în asigurarea unui climat liniștit în camera unde este preparat aluatul. În legătură cu acest din urmă aspect, suntem informați că, atunci „când se apucau de pască, gospodinele rămăneau singure în casă, nu lăsau pe nimeni să intre” și, totodată, „când le coceau, nici măcar nu se așezau, să nu crape” (p. 17). Este evidentă conexiunea cu latura spirituală a gătitului, considerat un ritual pentru inițiați. Recomandările asociate („camera trebuie să fie caldă, fără curenți de aer, nu trântiți ușa, nu bateți în masă și umblați calm, fără mișcări bruște” – p. 17) implică un veritabil cod deontologic, necesar nu doar pentru succesul preparatului în sine, ci și, dată fiind sărbătoarea care prilejuiește acest preparat, pietății sau liniștii hieratice impuse de Patimile și Învierea Domnului Iisus Hristos.

Din aceeași categorie a produselor de panificație, ne-au reținut atenția gogoșile sau chiflele umplute cu petale de trandafir frecate, un preparat prin excelență tradițional ucrainean, dar și chiflele din făină de grâu cu usturoi, acestea din urmă constituind un supliment la borșul tradițional ucrainean. Totodată, plăcintele (umplute cu semințe de mac sau cu

fructe de călin „ca la Cernihiv”, cu varză, cu vișine, cu stafide, cu prune uscate etc.) întregesc sectorul, bine delimitat, al preparatelor pe bază de făină, fiind corelate, unele dintre ele, cu alte sărbători importante din calendarul religios. De exemplu, „mandryky” cu vișine este un preparat specific zilei de 12 iulie, când sunt sărbătoriți Sfinții Apostoli Petru și Pavel, constituind parte din recompensa acordată păstorilor tineri care se ocupau de creșterea vitelor. Evident, din această categorie nu puteau lipsi cornulețele, diversele tipuri de chifle (diferențiate în funcție de umplutura utilizată – piure de cartofi, terci de hrișcă, amestec de brânză, cartofi fierți zdrobiți, ceapă prăjită, mărar tocat etc.), ruladele, pandișpanele (cu vișine, cireșe, prune, afine, cu mere și scorțișoară), prăjiturile cu foi și torturile, checurile, gogoșile, fursecurile. Numele anumitor preparate exprimă adevărate metafore lingvistice (de exemplu, prăjitura „cerul pe limbă”), redând cu maximum de expresivitate bucuria gustului pentru care conlucrează mixul de ingrediente și măiestria patiserilor. Se cuvine să facem o mențiune aparte referitoare la „kutia”, un preparat din grâu fiert specific bucătăriei tradiționale ucrainene. Având în vedere că acest fel de mâncare nu poate lipsi în cadrul cinei din Ajunul Crăciunului, este de la sine înțeleasă simbolistica tradițională a ingredientelor, ratașată la o formă de cunoaștere primordială a esenței existenței și a conexiunilor universale dintre sacru și profan. Astfel, bobul este un simbol al renașterii, al credinței în nemurirea sufletului, indice al latenței vieții. Mierea simbolizează viața eternă, iar macul și

nucile atestă fertilitatea, abundența. Prin extensie, consumatorul de kutia „devine parte a ciclului nesfârșit al vieții” (p. 115), entitate orientată înspre orizontul transcendent al existenței.

În aceeași manieră descriptivă, cu inserții enciclopedice, sunt prezentate băuturile alcoolice și cele nealcoolice. Simbolistica nu este, nici în acest caz, neglijată. Băutura denumită *sítá*, un fel de elixir pe bază de miere, actualmente rămasă în patrimoniul amintirii, era considerată, până la începutul secolului al XX-lea, o băutură ritualică, fie ca atare, fie în combinație cu *kutia*. Alături de băuturile cu pronunțată componentă simbolică, stau diversele compoturi din fructe proaspete (rubarbă, căpsune, coacăze negre) ori uscate (pere, mere, vișine, prune, afine, zmeură, caise), răcoritoarele (din fructe de pădure, fruct de călin, afine), cvasul proaspăt și cvasul acru, băuturile din lapte, ceaiurile, infuziile de plante medicinale, tincturile, vodcile, vinurile, lichiorurile și berea. Unele subcapitole care tratează sectorul băuturilor tradiționale ucrainene are deschideri interdisciplinare, activând tangențe cu practicile medicale sau cu arta degustării vinului, de exemplu.

Ultimul capitol este dedicat tehnicilor de conservare a legumelor și a ciupercilor (prin sărare sau murare – castraveți, varza, merele, tomatele, pepenii) și a fructelor (prin uscare ori prin prepararea de gemuri, dulcețuri, marmeladă). Între fructele confiate, un preparat interesant este reprezentat de petalele de trandafir, zdrobite și utilizate ca umplutură pentru gogoși și covrigi. Dulcețurile (de coacăze negre, de nuci verzi) sunt contrapunctate de marmeladă, un preparat de origine poloneză, la origine fără zahăr, prin urmare sănătos și recomandat în alimentația copiilor. Aflăm că lekvarul, adică magiunul de prune în stil transcarpatic, are consacrat un muzeu în satul Botar, regiunea Vynohradiv (p. 203). Secțiunea finală tratează metodele de marinare a cărnii, a ciupercilor și a altor legume. Dintre sursele prime pentru marinat, ne sunt prezentate ciupercile, ghebele, sfecla roșie, castraveții, legumele cu fasole, icrele de dovlecei.

La fel ca primul volum, antologia de față este aseasonată cu informații și curiozități de natură enciclopedică, invitând la (re)descoperirea poporului ucrainean ca spirit ales, legatar la o viziune a lumii adânc înrădăcinată în tradiție. Dincolo de lectura în cheie pragmatică a rețetarului atent selecționat și impecabil structurat, volumul permite, așa cum am sesizat în câteva secvențe, și o lectură simbolică, de factură larg culturală, în virtutea căreia cititorului român i se deschid ample perspective asupra concepției și a mentalității poporului ucrainean. În același timp, ținând seama de importanța sporită a gastronomiei ca tip de limbaj ce reflectă în mod semnificativ factorii identitari ai unei societăți, suntem încredințați de interesul pe care o lectură profesionistă îl va suscita în rândul lingviștilor, al etnologilor sau al specialiștilor în teoria mentalităților, în genere iubitorilor de valori și esențe inter- și multiculturale.

Volumul impresionează prin fluentă expunerii, calitatea și coerența instrucțiunilor, densitatea tematică a informației, pasajele contrastive, referințele socioculturale, diversitatea rețetelor și bogăția regiunilor reprezentate. Ținând cont de importanța și complexitatea preferințelor culinare și a modurilor de a găti, prin care ne este revelată o dimensiune esențială a mentalității poporului ucrainean, cartea de față constituie o lectură obligatorie pentru cercetători, profesori, studenți, nu în ultimul rând pentru toți cititorii pasionați de gătit și de gastronomie, în genere, de gastronomia ucraineană, în special. Între meritele acestei ediții bilingve menționăm: promovarea culturii gastronomice ucrainene în spațiul românesc și a dialogului intercultural româno-ucrainean; familiarizarea cititorului român cu arta culinară ucraineană; valorificarea naturii interdisciplinare a studiului bucătăriei naționale ucrainene.

Cristian PAȘCALĂU

În mijlocul casei, stăteau doi bărbați puternici și vânoși. Aveau cămășile rupte, iar fețele le erau pline de sânge.

– Fii fără grijă, omule, n-o să-mi scapi așa de ușor...

Amândoi gâfâiau, erau epuizați și trăgeau aer în piept. Lângă pat, se opri o tânără femeie speriată și adormită.

– Nu sta, ci du-te imediat după Myhailo și Maksym și spune-le să vină de îndată, căci am prins un hoț.

Femeia ieși, iar cei doi au rămas.

– Asta, dacă ar da peste vreun slab, i-ar lua viața în propria-i casă.

Apropiindu-se de laviță, luă ulcica cu apă și bău atât de lacom, încât se auzi apa gâlgâind pe gâtleej. Apoi, își șterse fața cu mâneca și, privindu-l, spuse:

– Nu trebuie să meargă la bărbier¹, asta a sângerat suficient.

Și nici n-apucă să rostească aceste cuvinte, că hoțul îl lovi cu pumnul drept între ochi.

– Dacă tu dai, dau și eu, să vedem cine dă mai tare?

După ce-i trase una cu un par mare de fag, hoțul căzu la pământ. Din picioare îi țâșni sângele.

– Fugi acum, dacă poți, nimic nu-ți voi spune.

Au tăcut mult timp. Opațul firav nu-și putea croi drum prin întuneric înspre colțuri, iar muștele au început să bâzâie timid.

– Oprește-ți sângerarea, omule, pentru că se va scurge tot.

– Dă-mi apă, gazdă.

– Îți voi da niște apă să te întremezi, că nu știi ce te așteaptă!

Urmă o tăcere prelungită.

– Văd că tu ești un om zdravăn, gazdă.

– Sunt puternic, măi nefericitule, pot duce în spinare chiar și un cal, n-ai nimerit-o bine cu mine.

– Dar ești o fire moale?

– Sunt moale, dar un hoț nu scapă viu din mâinile mele!

– Deci, voi pieri aici?

– Știi și eu, depinde, dacă ești tare sau ești moale? Dacă ești tare, atunci vei rezista...

Și, din nou, se instalează liniștea în casa joasă.

– Oprește-ți sângerarea.

– Pentru ce, ca să doară și mai rău atunci când ai să mă bați, sângele este durerea însăși.

– Dacă am să te bat, te va dura, doar dacă îți dai sufletul nu vei mai simți nimic.

– Dar nu ți-e frică de Dumnezeu?

– Dar ție ți-a fost frică de Dumnezeu, atunci când ai dat buzna în cămară? Acolo e toată agoniseala mea, și dacă ai fi luat-o m-ai fi nenorocit pentru totdeauna! Și de ce nu te duci să furi de la bogați, ci de la cei săraci?

– Gata, nu mai e nimic de spus! Bate-mă și lasă-mă în pace!

– Fii sigur că te voi bate.

Pe jos, se formase o baltă de sânge.

– Și dacă ai conștiință, gazdă, nu mă omorî puțin câte puțin, ci ia acel par și dă-mi una în cap, așa cum mi-ai dat peste picioare, și vei scăpa de necazuri, iar mie-mi va fi mai ușor.

– Ai vrea dintr-odată! Așteaptă, ai răbdare, să vină oamenii.

– Deci tu vrei să le faci rău vecinilor tăi buni?

– Deja vin.

.....

– Lăudăm pe Iisus!

– În veci lăudat să fie!

– S-a întâmplat ceva, Ghiorghei?

– Ei bine, s-a întâmplat, a venit un oaspete și trebuie primit cum se cuvine.

– Nu încipe vorbă că trebuie.

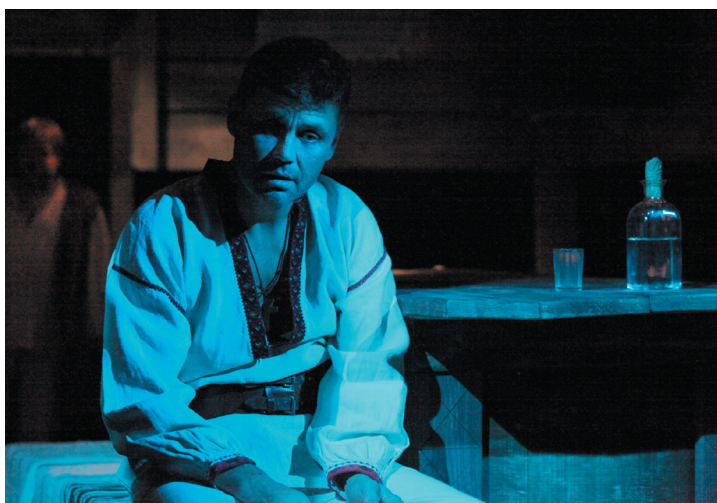
Maksym și Myhailo au umplut toată casa, capetele le ajungeau până la tavan, iar părul – până la brâu.

– Luați loc și mă iertați că v-am stricat noaptea.

– Cel de pe jos este oaspetele?

– El e.

– E mare ca un animal, ați avut destulă osteneală până l-ați băgat în casă?

Vasyl S. STEFANYK

HOȚUL

– Este puternic, zău, foarte puternic, dar a dat peste unul și mai puternic! Dar, până una alta, ocupați loc la masă și invitați-l și pe oaspetele nostru.

Ghiorghei ieși și într-un minut aduse o sticlă de rachiu, slănină și pâine.

– Și de ce nu-l luați și pe el la masă?

– Zice că nu se poate ridica.

– Atunci îl voi ajuta eu.

Gazda îl luă pe hoț pe subsuoară și-l așeză la masă.

– Și ați avut deja în casă cu el o altercație, Ghiorghei?

– A vrut să mă îmblătească. După ce mi-a dat una cu pumnul între ochi, vă spun, era cât pe ce să cad. Dar am dibuit o bucată de lemn lângă mine și l-am pălit peste piciorușe, de căzu ca secerat.

– Să nu vă mire, căci fiecare vrea să se apere.

– Dar eu nu spun nimic.

Hoțul stătea la masă palid, apatic, lângă el era Maksym, iar mai încolo – Myhailo. Lângă cuptor, stătea o femeie în joc.

– Ghiorghei, ce vrei să faci cu el? Oameni buni, treziți-l, vrea să-l omoare pe om!

– Femeie, văd că ți-e frică, așa că du-te la mama ta, înnoptează acolo, și mâine te întorci.

– Nu-mi voi părăsi casa!

– Atunci vei bea rachiu cu noi, dar nu țipa, că-ți voi arde una. Urcă-te pe cuptor și dormi sau privește ori fă ce vrei.

Ea nici măcar nu se dezlipi de cuptor.

– Femeia tot femeie, Ghiorghei, ea se teme de bătaie ca evreul, nu te mira.

– Ei bine, și acum o să ne uităm după ea; să dea Domnul sănătate, omule, pentru tine o să beau! Nu știi al cui va fi păcatul, al tău pentru mine sau al meu pentru tine? Dar păcat trebuie să fie, așa a fost dat, căci păcatul este de neocolit. Hai, bea!

– Nu vreau.

– Trebuie să bei, dacă eu ți-o cer! Rachiu te va înzdrăveni nițel, căci ești istovit rău de tot.

– Nu vreau să beau cu voi.

Toate cele trei gazde s-au întors înspre hoț. Ochii lor negri, pătrunzători îi prevesteau sfârșitul.

– Atunci, hai dă să beau, dar cinci măsuri deodată.

– Bea, iar dacă nu ne ajunge, atunci trimitem după altă sticlă.

Turna una câte una și bău șase. Apoi, băură Myhailo și Maksym. Îmbucară câte ceva și băură din nou.

Myhailo:

– Spune-ne, omule, de unde vii și cum ai nimerit-o în satul nostru, ești din apropiere sau de mai departe?

– Sunt din lume.

– Și cine ești tu, țaran de-al nostru sau ești dintre burghezi ori din tagma domnească! Asta pentru a ști cum să te luăm. Pe țaran îl bați astfel: îi dai de trei ori cu leuca în cap, de câteva ori peste față, să cadă, pentru că țaranul este zdravăn, de el trebuie să te iei serios, iar, abia când ajunge pe jos, treaba e ușoară. Iar pe domn îl altoiești după o altă modă, nu-i arăta leuca, pentru că moare imediat, dar sperie-l cu codriștea biciului. Iar dacă tremură din toate încheieturile, atunci lovește-l de două ori peste față, dar, la fel, nu prea tare... și domnul e deja pe jos! Calcă-l puțin în picioare, un minut-două, și e gata, coastele-i sunt zdrobite ca vreascurile, căci are oscioare albe precum hârtia. Iar pe evreu îl iei din prima de perciuni, el sare, scuipe, se răsucesce ca un arc. Dar tu nu bagi de seamă toate astea, ci așezi degetul mare între cele două mai mici și-i tragi o sfârlă sub coaste, și tot așa – câte o sfârlă. Asta-i o bătaie ușoară, dar foarte dureroasă...

Gazdele răsăra anevoie, reținut, iar Myhailo își băgă capul după Maksym și așteptă să audă ce-i va spune hoțul.

– Ei bine, la ce credință te încadrezi?

– Păi, gazdă, problema e că dacă dumneata bei rachiu, nicidecum n-o să mă lăsați în viață.

– Tu spui adevărul, fără îndoială, de aceea îmi plăci!

– Și dacă tot mă vei omorî, atunci dă-mi rachiu, să beau, ca să nu știu când și cum.

– Bea, pentru așa ceva poți să bei, eu nu-ți interzic, dar pentru că te-ai năpustit asupra mea, să te bată Dumnezeu! Măi, eu sunt tare, sunt de piatră, nimeni nu te va scăpa din mâinile mele!

Hoțul mai bău cinci măsuri.

– Bateți-mă cât vreți, deja sunt pregătit.

– Așteaptă, bre, e bine că tu ești deja în formă, dar noi încă nu suntem, tu câte cinci, dar noi câte una. Imediat ce te ajungem din urmă, vom sta de vorbă.

Myhailo privea foarte amuzat, Maksym avea o idee, dar îi era frică s-o dezvăluie, iar Ghiorghei era neliniștit.

– Văd, oameni buni, că vor fi necazuri, m-aș da deoparte, dar ceva mă trage spre el, mă trage ața spre el... Hai, hai, să bem și să îmbucăm câte ceva...

– Gazdă, lasă-mă să-ți sărut mâna, îi spuse hoțul lui Maksym.

– Vai, omule, ți-e frică tare, vai, asta nu-i frumos!

– Fără îndoială, nu mi-e frică de dumneata, fără îndoială, și de o sută de ori mă jur, nu mi-e frică!

– Și atunci?

– Mi-am eliberat sufletul acum și vreau să sărut mâna acestei gazde; este un bărbat cărunț, mi-ar putea fi tată...

– Omule, lasă-mă în pace, că eu sunt moale, nu vreau, revino-ți...

– Dar dă-mi mâna dumitale, că dacă nu, o să ai păcat, vreau să te sărut ca pe propriul meu tată.

– Sunt complet moale, omule, nu mă săruta.

Myhailo și Ghiorghei rămăseseră cu gurile căscate, oprindu-se chiar din a mai bea rachiu. Moțurile li s-au zbârlit ca țepii unui arici și nu le venea să-și creadă urechilor.

– Ne aburește, ce urmărește? Măi, ai nevoie de astfel de șmecherie, ehe, noi suntem învățați cu asta!

Maksym își beli ochii cât cepele și nu înțelegea ce se întâmplă.

– Și-a dat seama că sunt moale, imediat a ghicit...

Rosti acestea, pentru a se justifica în fața lui Myhailo și al lui Ghiorghei.

– Dă-mi, dă-mi, gazdă, mâna dumitale, dar din tot sufletul, căci dacă-ți sărut mâna, îmi va fi ușor. Văd că sosi timpul să părăsesc această lume și aș vrea să-mi iau rămas-bun de la dumneata.

¹ Mai demult, pentru a provoca scurgerea de sânge din varice, oamenii mergeau la bărbier (ucr. dial.: *цирулик*, ucr. lit.: *цирульник* = bărbier, felcer), care, printre alte metode, le aplica și lipitori. (n.t.)

– Nu mă săruta, că mă voi înmuia de tot, oricum te iert.
– Dar, te rog foarte mult, pentru că voi muri foarte greu, deoarece eu încă n-am sărutat mâna nimănui așa, din toată inima. Nu sunt beat, fără îndoială, nu sunt, dar vreau să...
– Taci, măi, nu te mai văita, nu merge așa de departe, că dacă-ți trag una, n-o să ai timp nici să tresari!
– De ce credeți că vă păcălesc, eu, fără îndoială, spun adevărul. Mie, vedeți, după ce am băut rachiu, mi-a venit în cap că trebuie să mor, iar acestei gazde să-i sărut mâna, pentru ca Dumnezeu să-mi reducă din păcat. Hai, dă-mi mâna, gazdă, spuneți-i să mi-o dea.
– Ce vrea omul acesta de la mine, când n-am cu cum să-l sfătuiesc, căci sunt atât de milostiv, încât nu pot să suport așa ceva...
Maksym nu știa unde ce să facă, cum să procedeze în astfel de situație. Se rușina ca o fată.
– Unul moale este, întotdeauna, de râsul lumii, atât de stricată este firea umană! Și să știți că atunci când beau puțin rachiu, plâng, știți asta. Nu trebuia să mă chemi aici, pentru că, știți, sunt precum o zdreanță...
Hoțul vru să-i ia mâna lui Maksym, ca s-o sărute.
– Acest hoț vrea să ne păcălească. Pleacă, Maksym, de lângă el.
– Adu rachiu, Ghiorgghi, să bem câte trei porții, pentru ca, deodată, să să prindem curaj, spuse Myhailo.
– Nu pleca, Maksym, nu mă părăsi, unchiule, că acum voi muri. Nu mi-e frică, sigur, nu mi-e frică, dar mă macină o neliniște atât de mare...

Începu să dârdâie din tot corpul, buzele îi tremurau de parcă erau vii. Myhailo și Ghiorgghi beau rachiu și nu se uitau la el.
– De ce ți-e frică, n-are de ce, îți voi da mâna să mi-o săruți, acum ți-o dau, chiar dacă o să mă bată, ți-o voi da, ia, sărut-o, dacă asta-ți dorești...
Hoțul s-a lipit de mână, iar Maksym clipi din ochi, de parcă cineva l-ar fi lovit în mod repetat peste față.
– Nu e bine, niciodată, să fii moale, pentru că un bărbat moale nu este capabil de nimic...
Myhailo și-a întins toate degetele de la mâini și i le-a arătat lui Ghiorgghi.
– Măi, măi, sunt atât de tari, sunt atât de dornici de bătaie, atât de lacomi, că acolo unde vor apuca, vor sfâșia carnea!
Iar Ghiorgghi nu spunea nimic, doar, tot timpul, scuipa în palme și turna rachiu.
– Ajunge, măi sărmame, ajunge, lasă-mă să plec, că aici nu există Dumnezeu, nu mă pot uita la așa ceva. Scoate-ți mâinile din sân, nu mă tot apuca din toate părțile, dă-mi drumul, că mi-e atât de rușine, încât nu știu unde să mă ascund!
– Mai vreau icoana s-o sărut, mai vreau și pragul, vreau să-i sărut pe toți cei care sunt pe această lume, striga hoțul.
Femeia sări de pe cuptor și fugi, Myhailo ieși de după masă întunecat și beat criță, Ghiorgghi stătea în picioare și încerca să-și amintescă că trebuia să facă ceva.

– Maksym, șterge-o din casa mea, să nu te văd aici, căci am să te omor ca pe o vrabie; hai, dispari.
– Mă duc, Ghiorgghi, fără să vă mai spun ceva, dar nu vă supărați, căci știți că sunt un om moale. Eu cred că veți avea păcat, eu plec...
– Pleacă, pleacă, că nu ești bărbat, ci o babă zdrență-roasă!
– Dar eu tocmai asta spun, că nu sunt pentru asta, eu... Maksym se ridică și ieși de după masă.
– Rămâneți sănătoși și să nu vă pară rău, căci eu, după cum ai spus, nu sunt făcut pentru asta...
Hoțul rămăsese singur la masă, puțin palid, dar vesel.
– Iar tu ieși de după masă sau trebuie să te scoatem noi de acolo?
– Nu voi ieși, văd că nu voi ieși, pentru că trebuie să stau aici sub icoane.
– Vai, vei ieși, fără îndoială, vei ieși, căci noi te vom implora!
Și s-au năpustit asupra lui ca niște lupi flămânzi.

(1901)

Traducere din limba ucraineană
de Ioan HERBIL

În fotografii, scene din piesa „Hoțul” după nuvela omonimă de V. Stefanyk – Teatrul „Maria Zankovetska” din Lviv.

(Continuare din nr. 56)

Capitolul 2

Ușa de la intrare se deschise ușor, iar în prag se ivi o femeie tânără, de vreo douăzeci de ani, aducând un coș plin de prune. În lumina caldă a soarelui care pătrundea prin ferestrele deschise, imaginea acestei tinere îi trezi lui Toma un déjà-vu ciudat. Părul blond îi era împletit meticolos la spate în două codițe, iar fața-i rotundă împreună cu obrajii roșii și ochii de o strălucire juvenilă radiau o vitalitate cum nu vezi pe toate chipurile, chiar și pe cele mai tinere. Odată intrată, aceasta așeză îndată coșul pe masă și, cu mișcări extrem de agere, făcu rost de două vase, pe care le folosi pentru curățarea prunelor. Într-unul deșertă atent sămburii, iar în celălalt, fructele. Toma o examinează tăcut din locul său și, după cum era de așteptat, se afla în același pat de paie. Totuși, paiele acestea păreau mai prietenoase decât fuseseră cu ceva timp în urmă. Privindu-le, tânărul nostru observă, surprins, că erau proaspete. Dar mai mult decât atât, deasupra lor era așezată acum o pătură de lână care îi făcea șederea mult mai plăcută. De altfel, totul în casa aceasta era schimbat. Lucrurile erau puse în ordine, podeaua lucea de curățenie, iar deasupra erau așezate două covoare înflorate. Pereții păreau proaspăt zugrăviți, iar casa în sine se putea spune că respira prin toți porii.
Plăcut uimit de cele văzute, Toma se întrebă pentru moment dacă tânăra avea să-l vadă în casa ei și dacă ar trebui să-și ceară stânjenit iertare pentru că a intrat aici fără consimțământul gazdelor, însă gândul acesta îl izgoni îndată ce-și aminti cum ajunsese, de fapt, în acest loc. De afară se auzi un clinchet familiar, probabil al clopotului de la gâtul vacii care tocmai păștea legată de vreun copac. Acestui fundal i se mai adăugau sunetele unor găini și chiar a unor rațe ce se plimbau în apropierea casei. Mai mulți cocoși îi impuneau naturii propriile glasuri prin cântat, alături de ciripitul păsărelelor sălbatice. Doar câinele, dacă exista vreunul, se lăsa pe tînjală, moțâind pe undeva prin curte. Toma privea și asculta toate acestea profund fascinat.
Privind-o mai bine pe cea de lângă el, observă, cu mult interes, că avea pântecul proeminent, așteptând deci un copil. Oare chiar aceasta să fie bătrâna care a chemat un preot pentru a mă izgoni din casa ei? Și atunci, dacă e așa, cum se face că acum nu mă poate observa? De undeva din apropiere, un glas de bărbat părea că încearcă să sperie un uliu, ori ceva asemănător: Hahhaah! Hahhaah! Pipipiii! Pipipiii! Ascundeți-vă, că vine dihania! La rândul lor, păsările de curte se impacientară, făcând și ele zgomot, iar câinele, în sfârșit, începu să latre.
Toma coborî din pat și privi pe fereastră. Decorul era mult schimbat, față de când ajunsese pentru prima dată aici. Iarba fusese tunsă, gardul părea sănătos și vopsit de curând, iar pomii erau curățați așa cum se cuvine. Tremurând de emoție, tânărul nostru se întoarse spre ușă și ieși numaidecât afară, unde găsi totul într-o perfectă ordine: grajdul nu se prăbușea, din coteț tocmai ce ieși o găină grasă călcând țanțoș pe scara nouă din lemn,

iar câinele lătra la cer în ajutorul stăpânului său. De altfel, acest stăpân nu mai era un bătrân adus de spate și secăt de energie. În locul său, nu departe, un tânăr vânos și înalt cosea de zor iarba verde din curte. S-ar zice că visez, dar iată că da și nu. Se poate să visezi și să fii treaz în același timp. Una nu o exclude pe cealaltă. Dar iată casa: este atât de vie, încât pare că, în pereții ei, se ascunde un întreg sistem nervos. Aproape că îi simți pulsul cum vibrează prin toate încheieturile. Ai zice chiar că zâmbeste.
Văzând fântâna intactă și îngrijită, Toma își aminti îndată de setea care-l măcina de ceva timp și fugi numaidecât în direcția ei. Dădu drumul găleții și, odată umplută, roti de manivelă pentru a o scoate mai apoi afară. Lanțul scârțâia puternic, dar nu din cauză că era vechi, ci pentru că așa scârțâie, în general, lanțurile. Doar că acest scârțâit străbătea gălăgios văzduhul, amestecându-se cu celelalte sunete produse în jur, iar Toma, ajuns abia la jumătatea procesului, auzi în spatele său un țipăt prelung și ascuțit. Se opri îndată și privi neliniștit pe după umăr.
În pragul ușii, tânăra femeie se uita terifiată la fântână, fără a părea că-l observă pe oaspete, căci nu-l privea pe el, ci doar manivela. Culoarea feței îi prinse aproape imediat o paloare cadaverică, iar membrele îi tremurau incontrollabil. Vizibil îngrozită, își pierdu aproape imediat cunoștința și se prăbuși pe treapta de la intrare. Auzind-o țipând, soțul alergă într-un suflet spre casă, unde o și găsi pe nefericită întinsă pe jos. Speriat, acesta o ridică în brațe și o duse înăuntru, probabil pentru a o întinde pe pat. Câinele privi și el această scenă, schelălăind îngrijorat pentru stăpâna sa. Nu înțelegea ce se întâmplă, cum nu înțelegea nici Toma, decât după ce stăpânii se făcură nevăzuți. Asta e o consecință a faptului că am contribuit la deranjarea ordinii lucrurilor. Deși ei nu mă pot vedea, lucrurile pe care le ating reacționează, iar această reacție le este accesibilă atât vizual, cât și acustic. Dar setea, oh, Doamne, îmi e atât de sete! Înghiți în sec și continuă să rotească manivela, dar cu mai multă grijă, ca să nu se audă. Totuși, câinele văzând mânerul acționând singur, începu să latre, iar stăpânul ieși numaidecât din casă cu un par în mâna dreaptă, pregătit să-l învețe minte pe intrus. Toma, luat prin surprindere de reacția acestui bărbat, se sperie și alunecă cu fața înaintea spre gura fântânii, căzând la fund cu găleată cu tot. Gazda se apropie de fântână, dar, cu excepția găleții scufundându-se în apă, nu observă nimic.
Spre seară, o moașă veni în grabă la rugămințile tânărului soț pentru a-i ajuta soția să nască. Toma, care se trezise de ceva timp, asista curios la scena travaliului, dar nu fără remușcări pentru cele întâmplate în ajun. Cei doi soți nu-i suflaseră femeii nicio vorbă referitoare la incidentul de la fântână, însă pe chipurile lor se putea citi o tulburare ascunsă. Cât despre sarcină, aceasta se încheie cu bine abia spre dimineață, când moașa dădu verdictul final: e un băiețel roșu și grasuț ca un ardei.
Băiețelul primi numele Mihuț.

(Va urma)

Virgil RIȚCO

BUCURIILE UITATE ALE SĂRBĂTORILOR

Era demult, în timpul tinereții mele. Chiar dacă sărbătoarea Crăciunului era departe, în curțile gospodariilor se simțea apropierea evenimentului. Casa trebuia gătită sărbătorește. Pereții erau proaspăt văruiți, podeaua netedă era proaspăt lipită cu lut galben. Totul trebuia să miroasă a curat. Așa se explică de ce întreaga gospodărie putea fi comparată cu un furnicar. Toți membrii familiei știau că treburile care li se încredințaseră trebuiau îndeplinite repede și impecabil.

În fiecare seară, flăcăii se adunau la casa unuia dintre ei. Locuințele erau mici, învelite cu stuf. Stuful le asigura căldură iarna și răcoare vara. În bucătărie, lângă perete, se găsea un pat mare din scânduri. Pe el era așezată o saltea de paie. Ziua, patul era învelit cu o cuvertură țesută în casă. Era locul de odihnă al părinților. Cei mici erau culcați pe lejanka ce le asigura mai multă căldură. Iernile erau geroase, cu zăpezi mari, uneori nămeții ajungând până la micuțele ferestre. Tot aici, se găsea un dulap cu cele trebuincioase gospodinei. Deasupra sobei, pe un suport, erau atârinate oalele ce străluceau de curățenie. Simplitatea emana o atmosferă caldă, atrăgătoare. Pe lavița așezată lângă fereastră, stăteau flăcăii. Începea repetiția. Învățau și repetau cele mai frumoase colinde, pentru a cinsti casele celor dragi. Totul era pregătit până în Ajun.

Este prima zi a Crăciunului. Seara se umbla cu colindul. Satul vuia de colindele băieților, acompaniați de lătratul câinilor. Se aud cele mai frumoase: „Sfânta Varvara”, „Ieși, Doamne” și altele. Întinericul se lăsa devreme peste sat. Nămeții ce acoperea pământul sclipeau la lumina lunii și a stelelor – adevărate felinare naturale. Zăpada înghețată scârțâia sub pașii colindătorilor. Gerul le șfichiua fețele, pătrunzând ușor prin haine.

Degeaba! Acesta-i timpul sărbătorii! Nimic nu te poate opri s-o preacinstești. În toate casele, prin ferestre, se vedeau lămpile ce împrăștiau întinericul. Se simțea că e zi de sărbătoare. Se terminase postul Crăciunului, ținut atunci cu sfințenie. Masa era acoperită cu fețe de mesă albe ce stră-

Domnul I. se întoarse acasă cu o oglindă nouă pentru coridorul de la intrare. O despachetă cu grijă, o examină curios, iar peste câteva clipe își privea mulțumit reflectarea de om tânăr, respectabil. Oglinda fusese fixată cu succes. Totuși, ceva straniu se întâmplă chiar în momentul în care se privi într-însa: propria-i reflectare își deschise gura și începu să vorbească fără voia lui.

– Astăzi ai făcut o nouă neghiobie, respectabile domn. Ai păcătuit, în gând, tocmai cu soția celui ce ți-a împrumutat bani în ultimele șase luni. Și banii, ca să vezi, nu doar că nu i-ai înapoiat, dar nici prin gând nu ți-a trecut s-o faci! Dar, ce să mai! În loc să-ți cheltui veniturile responsabil, te duci în fiecare seară la poker, unde pierzi aproape tot timpul. He-he-he! Stai și ascultă, că îți mai zic eu ce fel de om ești!

Domnul I. se retrase din fața oglinzii speriat și zăpăcit. Nu mai văzuse niciodată până atunci oglinzi vorbitoare. Dar mai mult de atât, oglinda spunea adevărul, ceea ce era mult mai straniu. Și de unde știa acest obiect, până la urmă, ce gândea el? E adevărat, tare îl mai atrăgea frumoasa doamnă, soția bucătarului, însă nimeni nu cunoștea acest detaliu, căci nu-și mărturisise vreodată păcatul. Da, și la poker mergea des. Lu-me-a știe acest lucru, dar oglinda? Ea cum a aflat? Doar nu au jucat împreună. Nici măcar nu a văzut-o pe acolo, de altfel, fiind un loc lipsit de oglinzi. Domnul I. medita îndelung, dar nu-și putea răspunde la întrebări.

Poate am vedenii. Orice nătâng știe că oglinzile nu vorbesc.

Reveni atunci în același loc, pentru a-și mai privi o dată reflectarea. Oglinda, neîntrebată, își reluă numaidecât cuvântarea:

– Și acum ce faci sau te faci că nu știi? Mergi să vinzi ceasul pe care l-ai furat de pe biroul acelei doamne, de la oficiul poștal. Lasă că știu eu. Iar dumneata, domnule, te pricepi să furi de când ai fost copil. Patruzeci și șapte de furturi, ce să mai zici! Ai toată viața înaintea, căci ești tânăr. O să mai furi încă de zece ori pe atât.

Domnul I. sări înapoi ca ars. Cuvintele oglinzii îl dureau cumplit. Dar de unde știa ea toate astea?

– Cine ești și cum ai aflat despre viața mea? Întrebă acesta intimidat.

luceau, era ornată cu platouri frumos aranjate, pline cu mâncăruri aburinde – toate specifice acestei sărbători: răcitur, salată de boeuf, sarmale, cârnați, fripturi, aseasonate cu neliipsitele murături. Așa erau așteptați colindătorii. Călcând pe cărarea bătătorită, ei băteau în fereastră sau ușă și spuneau: „Unchiule, mătușă, ne primiți cu colindul?”

Primind consimțământul, intrau în casă și, sub conducerea șefului, începeau să colinde. Gazdele erau generoase. Pentru ele, nu era nimic mai plăcut decât să asculte frumoasele colinde din glasurile puternice ale tinerilor. Pentru colindători erau pregătite din timp daruri și mărunțiș. Ei, ce vremuri au fost!... Și acum tânjesc după acele obiceiuri. Li se dăruiau flăcăilor colaci, cârnați, slănină, mere și nuci. Erau cinstiți cu vin. Colindele reprezentau felicitări, pentru cei apropiați, cu ocazia Sfințelor Sărbători. Acum, aceste obiceiuri atât de frumoase au început să se uite....

Se mergea din casă în casă. La vecini, în casa mare, se vede numai tușa Caterina. În colț, sub icoană, arde candela. Parcă împrăștie o lumină tainică pe pereți, pe podea, pe tușica. Opriți lângă ușă, colindătorii și-au scos căciulile. Obrajii le erau îmbujorați de emoție. Trecând pragul, șeful grupului îi organizează. Începe colindul urmat de toți ceilalți. Momentul este rețut de tușa Caterina. În fața ochilor se derulează întreaga ei viață. O viață simplă, dar fericită alături de familia sa. Veselia copiilor ce o înconjurau i s-a întipărit adânc în memorie.

Sărăcuța! N-a văzut în viața ei un program de televizor, nici o piesă de teatru, nici un concert. Nu știe ce este o reprezentație. N-a depășit hotarele satului. Știa numai biserica, colindele, auzite în propria-i casă. Dacă flăcăii colindători erau rumeni din cauza emoțiilor, pe chipul dumneaei roșeața a apărut din cauza înduioșării. Rămăsă lângă masă, mâna-i se întinde involuntar după coșul cu daruri. Parcă subconștientul îi șoptește: „Nu fi zgârcită, mătușică, oferă darurile cu inima largă. Îi vei mai vedea doar la anul!”

Mihai ROMANIUC

OGLINDA

Obiectul, totuși, rămase tăcut. Parcă înadins urmărea a-l zăpăci. Nu îi răspunse nici la celelalte întrebări, iar Domnul I. se văzu nevoit, într-un final, să se arate din nou în fața propriei reflectări.

Atunci oglinda începuse, din nou, să turuie:

– Minți, domnule, minți. Doar astăzi ai mințit de douăzeci și unu de ori, iar dacă ar fi să punem la socoteală fiecare zi din viața ta de până acum, te-ar lua cu ameteală. Dar îți spun, cum să n-o fac, dragul meu? Ai mințit de șaptezeci și trei de mii patru sute treizeci și două de ori. Ești surprins? Încă nu? Fă-te comod, că mai am atâtea să ți le înșir... Te-ai îmbătat cu banii pe care i-ai cerșit deghizat într-un om al străzii, iar apoi te-ai dus la femei. Ai bătut copii, ai lovit animale și ai scuipat pe clantele ușilor doar pentru amuzament. Ai râs de necazul apropiaților, atunci când ar fi trebuit să-i ajuți măcar cu o vorbă bună, și ai mințit că treci printr-o perioadă grea, ca să primești bani. Ai promis și nu te-ai ținut de cuvânt. Ți-ai bătut joc de oamenii care...

Oglinda se sparse atunci, căci Domnul I. nu mai putea să asculte nici măcar o secundă în plus. O făcuse țândări cu mai multe lovituri de ciocan, adunând cioburile într-un sac pentru a le arunca.

Dar ceva și mai straniu i se întâmplă atunci când le culegea de pe jos: cioburile au început să vorbească, la unison, despre fărădelegile pe care le comisese de-a lungul vieții. Tânărul avusese impresia că va înnebuni, dacă nu le va scoate cât mai repede din casă, căci cioburile, cu cât erau mai multe, cu atât erau mai gălăgioase, și cu cât erau mai mici, cu atât glasul

Colindând, glasurile noastre cuprindeau întreaga casă. Nicio inimă cinstită de țaran nu putea rămâne indiferentă, auzind colinde. Undeva, lângă perete, s-a mișcat o umbră. A apărut unchiul Ivan. Ochii lui strălucesc de fericire. Își îndreaptă capul spre noi pentru a asculta mai bine. Bujorii de pe obrajii mătușii Caterina s-au prefăcut în trandafiri roșii. „Străduiți-vă, băieți, nu pierdeți ocazia! Să încheiați cu bine această seară!” – se auzi glasul blând al tușii. Și noi colindam mai cu spor, pentru sărbătoarea bucuriei ce vestește în fiecare an venirea pe lume a celui ce s-a sacrificat pentru iertarea păcatelor noastre.

Ilustrație de Mihai Timošenco

lor era mai ascuțit, tăind adânc în obrazul celui pe care îl acuzau.

Ai furat, ai înșelat, ai mințit, ai băut, ai preacurvit, ți-pau cioburile fără oprire, necăjindu-și stăpânul. Asta mi-ar mai lipsi: să audă vecinii, ca mai apoi să cheme poliția. Nu știu cum m-am putut pricopsi cu un astfel de ghinion.

Domnul I. le îndesă pe toate într-un sac și se repezi în stradă, unde le aruncă, tulburat, într-un container plin. Totuși, pentru că locul fusese umplut cu alte deșeuri, sacul se înclină, lăsând o bună parte din cioburi să se împrăștie pe asfalt. Atunci, văzându-și din nou stăpânul, acestea începură a-l „spovedi” cu și mai multă vervă.

Hoț, trufaș, lăudăros, leneș, mincinos.

Tânărul fugi fără a mai privi înapoi. Doar că necazul lui nu se sfârși aici. În casă se dezlănțui un adevărat haos odată ce închise ușa în urma sa: cioburile neculese, cele care au sărit în diferite colțuri ale odăii, începură a țipa ca din gură de șarpe: desfrânat, laș, mincinos, prezevenghi. În zadar încerca să le adune; unele erau atât de mici încât trebuia să le caute cu microscopul pentru a le putea găsi. Și nenorocirea făcea ca tocmai acestea să fie cele mai insuportabil de ascultat.

Domnul I., profund deznădăjduit, își luă tâlpășița din acest loc și nu se mai întoarse în veci.

Totuși, nici ceilalți chiriași nu au avut mai mult noroc. Cei mai mulți plecau după primele două zile, spre marea disperare a proprietarului, care nu știa ce să facă, de acum, cu acest imobil blestemat.

Din stradă, cioburile se agățară de tălpile anumitor trecători, purtate fiind până în casele acestora. Aici, se porniră, spre groaza locatarilor, a demasca pe fiecare. Până și cei mai tineri membri își auzeau zugrăvite păcatele, fără a putea înțelege de unde provin aceste voci, de altfel extrem de ascuțite. Cioburile sau, mai bine zis, particulele de sticlă se repezeau la victime numaidecât ce-și făceau apariția în casă, dezvăluindu-le fiecare secret.

Cu timpul, unii s-au obișnuit, asumându-și pedeapsa ca pe o cale spre mântuire, iar alții, în schimb, fugeau și se ascundeau de aceste guri spurcate, fără a putea rezista ispitelor vieții. Dar nici în oglindă, bietii de ei, nu se mai puteau privi de frică.

(Continuare din nr. 56)

Lesea UKRAINKA

Mai târziu, Bohdan își luă la revedere.
– Unde pleci? E încă devreme! Încercă Pavlo să-l convingă.

– Nu, fratele meu, e deja târziu; tu, probabil, ești epuizat după examene, trebuie să dormi bine în această noapte, nu vreau să te deranjez, îl refuză Bohdan, întinzându-le mâna lui Pavlo și Nastei. Nastea nu spuse nimic, îi dădu mâna în tăcere și închise pianul. Pavlo plecă să închidă ușa. Întorcându-se, el o rugă să mai cânte, dar ea îi spuse că e obosită. Făcând ordine pe masă, ea luă floricelele rupte și le ascunse în carte. Apoi îi spuse noapte bună lui Pavlo și se retrase în odaia ei.

Nastea nu putu să doarmă mult timp în acea noapte și plânse amar, înăbușindu-și hohotele pentru a nu-l trezi pe fratele său. De ce plângea? Ce se întâmplase, de fapt, în această seară? Ce durere nouă se ivise? Nu se întâmplase nimic, totul era ca înainte, durerea era aceeași. Nu se întâmplase nimic...

Pieriiți, amintiri!...

Pavlo se întoarse de la Olesea.

– Nastusea! auzi Nastea deasupra ei. Căzând pe gânduri, ea nici nu auzi, când Pavlo intră fără a suna, ușa nefiind încuiată. Ea tresări, închise repede cartea și o nouă expresie apărui pe fața ei.

– Ce te-ai cufundat așa în lectură? Întrebă Pavlo. Ai băut ceai? Nu? M-ai așteptat pe mine? Vezi cum sunt eu! Știi, acolo, la Olesea, timpul trece așa de repede. Am venit, ea cânta, eu nu am vrut s-o întrerup, apoi am început să discutăm. Dar asta e altă treabă. Apoi Olesea a cântat din nou, știi, melodia „Gdyby ja była”. „Gdyby ja była gwiazdeczką

Sunetul strunelor

(Schiță)

na niebie”... Începu să cânte Pavlo, dar se întrerupse imediat: – Ce frumos cântă ea acest cântec! Păcat că n-ai venit cu mine.

– La ce să merg? Ai spus că intri pe la ea pentru câteva minute, spuse Nastea și zâmbi, privind cu blândețe la fratele său; ea știa bine cum se termina mereu acel „trec pentru câteva minute pe la Olesea”.

Nastea pregăti ceaiul pe masa lui Pavlo, împingând deoparte cărțile și caietele; începuse să bea, – în timpul vizitei, Pavlo nu apăsase să bea ceai din cauza cântatului și a discuțiilor; Nastea îl tot descosea în legătură cu plimbarea de mâine, cu cele discutate la Olesea, cu cine fusese în vizită la ea și altele. Pavlo povestea viori, își amintea tot felul de glume, îngâna diferite cântece și o pomenea des pe Olesea, zicând ce voce frumoasă are, ce lucruri interesante spune, ce frumos cântă.

Nastea se uita la el cu duioșie și se gândea: „Iată fericirea! Zburdă precum un val liber!” I se părea că, poate, cât de curând, acest val o va despărți de fratele său, ducându-l pe el la soția iubită într-un port liniștit, iar pe ea, pe Nastea, o va lăsa aici, pe malul solitar, singură și încă și mai tristă... Dar se rușină de gândul său: „Oare îmi pare rău pentru fericirea lui?”, se gândi ea și începu să-l întrebe dacă Olesea citise deja cărțile pe care le împrumutase de la ea, dacă va merge împreună cu ei la teatru și dacă trupa italiană va veni curând în turneu. Dar discuția parcă nu se lega; chiar și Pavlo remarcă acest lucru,

în cele din urmă:

– Ce-i cu tine, Nastusea? Ești cam tristă, ai ochii obosiți. Oare ești slăbită sau ceva te mâhnește? Nu e prima dată când observ asta. Ce-i cu tine?

Nastea îl privi, ochii lui erau atât de sinceri, de parcă o priveau direct în suflet. Ea își coborî privirea și spuse încet:

– Nu, nu se întâmplă nimic cu mine. E ade-vărat că sunt obosită, azi am umblat mult și ne-au ținut mult și la școală.

I se făcu puțin rușine de răspunsul nesincer, dar ce altceva putea să spună? Pavlo era atât de vesel, de fericit...

Terminară ceaiul, Nastea adună totul și Pavlo se așeză să scrie ceva pe diferite bucăți de hârtie.

– N-o să te deranjez, dacă voi cânta, Pavlus? Întrebă Nastea.

– Nu! Știi că asta nu mă deranjează niciodată și, cumva, lucrez mai bine în timp ce ascult muzica.

Nastea se așeză la pian. O vreme fu liniște, se auzea doar scârțâitul peniței lui Pavlo. Nastea cântă un acord puternic, apoi răsună clar primul vers „Ich grolle nicht” și se întrerupse brusc. Melodia sensibilă, liniștită, limpede precum cristalul se auzi parcă de departe, ca o amintire luminoasă din adâncul sufletului. Uneori, această tandră melodie devenea un geamăt înăbușit, dar apoi curgea mai departe ca un pârâu limpede, ba transformându-se în cântec, ba dispărând ca un vis. Visuri dragi, uitate demult, se trezeau din nou,

dar deveneau brusc un plânset de jale. În liniște, cu tristețe, sunetele plângeau, hohoteau, dar acordurile surde acopereau geamătul și se potoleau, încetau de la sine... Apoi, o melodie înflăcărată, puternică, măreață și tulburătoare, plină de durere și de deznădejde, se înalță, răvășind toate corzile.

Era o furtună prin care, uneori, răzbătea prima melodie a amintirii, dar ea era tristă și se întrerupea, cufundându-se repede în valurile unei mândre deznădejdi. Totul se înecă în valuri – visurile luminoase, plânsetul de jale, gesturile îndrăznețe, lacrimile tremurătoare. Valurile gemeau tot mai tare, tot mai neliniștite, asurzindu-se. Se rostogoleau tot mai repede, inundau totul, se împrăștiu tot mai mult și se potoleau treptat. Ele fremătau tot mai încet și din freamătul lor se naștea un cântec, deznădăduit și sumbru, ca o noapte cețoasă pe mare. Abia simțit, ca o răsuflare, el răsună și amuți... Brusc se auzi un geamăt puternic, ca un strigăt al inimii, încheindu-se pe o notă joasă.

Se făcu liniște.

Măinile Nastei se lăsară în jos, capul îi căzu pe piept. Fata era palidă și tăcută.

Pavlo se întoarse, apoi se ridică, se apropiă de sora sa și se aplecă spre fața ei.

– Ce-i cu tine, Nastusea? Nu te simți bine?

Ea nu răspunse, ci doar îl îmbrățișă cu putere, se lipi de pieptul lui și izbucni în hohote de plâns, fără a se abține.

Fratele său nu o mai întrebă nimic, sărutând-o pe cap și mângâind-o în tăcere, ca și cum ar fi alintat un copilăș.

Din plânsul ei, el simți că orice consolare este zadarnică.

Traducere din limba ucraineană și note de Cristina SILAGHI (BUMBAR)

Marko Vovciok

ODARKA

I
Bătrânul nostru domn, Dumnezeu să-l odihnească, tare rău mai era! Despre morți numai de bine, dar pe el nu-l putem pomeni cu nimic bun.

Peste rău, era un sătuc al cazacilor, oameni liberi, dar până și ei se fereau de el ca de foc, pentru că le arunca vorbe grele. Ce să mai spunem de noi, iobagii, despre câte am răbdat din partea lui, să-l ferească Dumnezeu pe orice creștin! Când te întâlneai cu el, fugeai mâncând pământul oriunde te aflai, numai să nu dai ochii cu el. Fetele se temeau de el cel mai mult. A năpăstuit el multe vieți de fecioare. Și ce să-i faci? Mergea uneori prin sat încruntat, supărat, privind încoace și încolo ca o pasăre răpitoare.

Stăteam noi odată în casă și vorbeam despre el, pomenindu-l de rău, când am auzit deodată un zgomot în pridvor, o bătaie, era însuși domnul în ușă. Vorba aceea: vorbești de lup și lupu-i la ușă.

A intrat în casă și a întrebă: „Unde e fata ta, Odarka?”

Fratele meu avea o fată, Doamne, ce fată era! Înveselea toată curtea și o lumina precum o stea. Era atât de tânără și fericită! Nu știa de niciun rău; alerga, și răsul ei cristalin umplea toată casa.

Cum a întrebat el de Odarka, noi toți am încremenit, în timp ce Odarka a fugit în casă. Când a zărit-o pe fată, i-au sticlit ochii și a spus:

– Vino, fato, cu mine la curte!

Odarka a fugit la mama ei. S-a oprit lângă aceasta și stătea acolo fără să respire, porumbița mea.

– Încă n-are vârsta potrivită, domnule: abia trece pe al cincisprezecelea anșor – a răspuns tatăl, în timp ce mama plângea.

– la mai încearcă să-mi zici ceva, pui de cățea! Îți arăt eu ție! A urlat la el și s-a îndreptat iar spre Odarka: – Mișcă-te, mișcă-te, Odarka! Să mergem!

Ea stătea neclintită, nu se urnea din loc.

– Repede, fato!

Ea nu se mișca, de parcă era încremenită. A luat-o el cu forța și a dus-o.

Parcă a apus soarele nostru! Parcă a rămas casa pustie, fără oameni.

II

Eram neliniștiți toată ziua, până seara. După ce s-a întunecat, nevasta fratelui a fugit până la curte să afle ceva, dar s-a întors repede: „Nu m-au lăsat să intru la Odarka, nu am văzut-o nici măcar de departe și nici nu i-am auzit glasul” – zice plângând în hohote!

Mult timp nu ne-am văzut noi copila: nu lăsau să intre la ea nici pe tată, nici pe mamă, nici pe mine. Mergeam, stăteam la poarta domnească și ne întorceam acasă cu un gust amar. Când le întrebam pe fetele de la curte, ne ziceau: „Nu știm, dragă, nu știm. Copila voastră e parcă încuiată cu lacătul, nu o poți vedea la față”.

Altele râdeau de parcă le-ar fi luat Dumnezeu mințile. „Ce o să pătească Odarka? – zic ele – o să pătească ce-am pățit și noi! De ce nu? E cumva Odarka voastră o mare doamnă sau ce? De parcă noi nu eram copiii tatălui nostru? Oare după noi măicuța nu a suferit? Am fost și noi cândva bune, dar iaca a trebuit să ajungem de nimic și uite că tot trăim cumva și ne câștigăm pâinea”.

Noi tot umblam în fiecare zi, sperând să o vedem. Trecea a treia săptămână. Duminică seara s-a întors nevasta fratelui de la curte plângând. „Nu am văzut-o – zice – doar fetele de la curte, să le dea Domnul după faptele lor, și-au bătut joc de mine”.

III

Stăteam în tăcere; în casă e liniște și o tristețe apăsătoare, se aude din când în când suspinul greu al fratelui sau plânsul nevastă-sii. Dintr-odată s-a auzit ceva; a scârțâit

ușa și a intrat Odarka noastră. Pe noi ne-au lăsat puterile când am văzut-o așa: palidă și frântă de oboseală! Iar ea, fată fără de noroc, a salutat și s-a oprit în prag ca o străină; stătea în picioare și se uita.

– Iaca, nevastă – zice fratele – am văzut-o și pe fata noastră. Ce frumoasă s-a făcut! – și a început să plângă. Pentru prima dată în viața mea, mi-am văzut fratele plângând. Să-l ferească Maica Domnului să mai plângă o dată!

Am așezat-o pe Odarka noastră pe laviță; cumnata îi zice:

– Fata mea! Necazul meu! Ți-au dat drumul de la curte?

– Eu, mamă, am venit pe furiș. La curte au venit oaspeți: tânărul domn cu nevasta lui.

– Povestește-ne, Odarka, toate supărările tale, iubito! – îi spun eu.

– Povestește, cum să nu, povestește! Să asculte! – a spus fratele ieșind din casă, de parcă l-ar fi ars cu fierul încins.

Odarka a început să plângă și să povestească totul: cum o încuiau noaptea singură în odaie, cum o jigneau și o băteau, cum au dus-o la pierzanie...

– Tu, fata mea, ar fi trebuit să te duci la doamnă: poate ea te-ar fi scăpat... copila mea neștiutoare!

– Mamă, mamă! Cu ce să mă ajute doamna? Toți fug de el pe unde apucă, cum fug găinile de uliu. Nu o să ajute doamna! Copiii lor, domnișorii și domnișoarele se mai și supără pe mine, de parcă eu aș fi într-adevăr de vină. Oricare ar veni, îmi reproșează ceva și mă ceartă și cu vorba, și cu privirea.

Așa ne tot plângeam de necaz și ne întristam, fără să ne dăm seama că a venit noaptea.

– Sunt slăbită, mămico! – zise Odarka. – Lăsați-mă să-mi petrec măcar această noapte la voi. Cum sunt oaspeți la curte, nimeni nu o să-mi observe lipsa.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană de Jessica BILCEC

Pavlo PRAVYI

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

Capitolul I

Despre „Marele Octombrie”, despre depozitele de rachiu și despre ce aveau în cap fanaticii revoluționari

(Continuare din nr. 56)

Tinerii analfabeți sau semidocti care s-au concentrat în jurul unor semidocti ca și ei, dar mincinoși și charismatici, chiar dacă se considerau marxiști, în teorie erau „aerieni”. De aceea au înlocuit teoria cu încrederea într-un luminos „mâine” comunist. Încrederea! Încrederea era piatra din capul unghiului a noii ideologii, a căror autori au devenit Lenin, Troțki, Buharin, Preobrajenski. Asta de-acum nici nu mai era marxism, ci un sălbatic amestec, compus din mincinoasele concepții ale lui Marx, din absurdele și nebuneștiile idei ale anarhiștilor și narodnicilor socialiști de genul Cernâșevski, bine codimentat cu și mai sălbaticile idei „economice” ale lui Lenin și Troțki. Această ideologie a primit denumirea de „bolșevism”, care mai târziu va deveni așa-zisa variantă „clasică” a comunismului. O frumoasă poveste despre cum, foarte curând, fiecare va putea munci cât îl lasă inima (adică cât mai puțin, căci cine e nebun să se omoare cu munca, în loc să stea la plajă cu burta la soare?) și să aibă de toate cât pofteste, inclusiv haine din blană de samur, aur, iahturi personale, palate etc.

S-a ajuns până acolo, că, după ce și-au consolidat puterea, înșiși bolșevicii au început să considere cuvântul „marxist” ca fiind insultător, nedemn. Boris Bajanov, secretar al Biroului Politic, iar mai apoi ajutor personal (secretar) al lui Stalin, își amintea:

„Chiar de la începutul funcției mele de secretar al Biroului Politic, urechea mea a prins nuanța ironică a termenului «marxist luminat». Reieșea că, atunci când se zicea «marxist luminat», trebuie să înțelegi: «tâmpit și flecar».

Se întâmplau și lucruri interesante. Comisarul Poporului pentru Finanțe, Sokolnikov, care întreprinde reforma curentă, a prezentat spre aprobarea Biroului Politic numirea ca membru în colegiul Comisariatului Poporului pentru Finanțe și șef al direcției valutare pe profesorul Iurovski. Iurovski nu-i comunist, Biroul Politic nu-l cunoaște. Cineva dintre membrii Biroului Politic a întrebat: «Sper că el nu-i marxist?» «Ce ziceți? Nici vorbă! – s-a grăbit să răspundă Sokolnikov. – Direcția valutară nu-i un loc, unde să dai din gură, ci trebuie să faci treabă.» Biroul Politic a aprobat fără rezerve numirea lui Iurovski.”

Tâmpiți, mincinoși, flecari – iată cine s-a cățărat la putere în anul 1917. Despre cine erau adevărații purtători ai făcliei care se numea „marxism” și „bolșevism” vom vorbi în capitolul următor (vom reveni nu o dată la pseudoteoria marxismului științific, studiată odinioară în tot învățământul superior sovietic, pe care n-o înțelegea nimeni, nici măcar profesorii). Vom afla nivelul lor de instruire, sănătatea lor psihică, calitățile moral-etice etc. Iar acum să ne întoarcem la „revoluție”.

A doua zi după arestarea Guvernului Provizoriu, bolșevicii au făcut o mișcare foarte șireată: au anunțat că au preluat puterea doar temporar, adică până își va începe lucrările Adunarea Constituantă, care urmează să aleagă o conducere legitimă. Practic, toți erau convinși că puterea lui Lenin, Troțki și Podvoiski nu va dura mult. Și nimeni nu s-a întrebat de ce – până la convocarea Adunării Constituante – trebuia schimbat un guvern provizoriu cu altul la fel de provizoriu.

Dar bolșevicii nu pierdeau timpul degeaba. Folosindu-se de anarhia existentă, ei au ocupat Banca de stat și alte tezaure ale fostului imperiu. Astfel, Lenin, Troțki și compania au intrat în posesia unor mari valori, cu care s-au grăbit să angajeze mercenari înarmați – letoni și chinezi. Străinii sunt cadre foarte utile. Ei nici nu știau prea bine rusește; erau gata să-l slujească pe cel care-i plătește cel mai bine. Lui Lenin și companiei aurul furat le ajungea cu prisosință.

Dacă de „pușcașii roșii letoni” auzise multă lume și pe unii dintre ei propaganda îi făcuse chiar eroi, despre chinezii din serviciu lui Lenin și Troțki se știa mult mai puțin. Și totuși în

toamna anului 1917 numai la Petrograd numărul lor depășea opt mii; erau cei care veniseră la muncă. Dintre ei fuseseră formate primele detașamente cu însărcinări speciale, a căror sarcină era să ucidă pe toți cei indicați de conducătorii bolșevici.

„Imediat după lovitura din Octombrie, la sfârșitul anului 1917 și începutul lui 1918, a avut loc înrolarea activă a muncitorilor imigranți chinezi în unități speciale de susținere a revoluției. La început, acțiunile lor se desfășurau exclusiv în Petrograd și Moscova. Din acele vremuri au rămas numeroase mărturii privind atrocitățile comise de formațiunile chinezești de represalii. Astfel, Zinaida Hippus în celebrele sale jurnale scria despre execuții în masă, săvârșite cu mâinile nemiloșilor soldați chinezi și despre «carnea chinezească» – carne de om care se vindea în piețe ca fiind carne de vită...”.

Ba mai mult – tocmai acești canibali erau folosiți pentru paza conducătorilor bolșevici, înainte de toate, a lui Lenin, încă din aprilie 1917.

Altă resursă au fost soldații și marinarii. În timpul Primului Război Mondial, aproape toată suprafața de apă a Golfului Finic fusese acoperită cu câmpuri de mine. Flota baltică se plictisea din cauza inactivității. Iar printre marinarii care ședeau degeaba se învârtteau agitatorii. Nu numai bolșevicii, dar și socialiștii-revoluționari, și anarhiștii. O parte dintre vase, precum și garnizoana Fortăreței Petropavlovsk au fost atrași în tabăra lui Lenin. Plus soldații. În Petrograd, soldați erau chiar prea mulți. Și e important că toți aceștia făceau parte din unitățile de rezervă din spatele frontului. Iar soldații tare nu dorea să meargă pe front. De aceea ei i-au susținut bucurii

Vladimir Lenin și Lev Troțki în Piața Roșie, în timpul sărbătoririi celei de-a doua aniversări a Revoluției Ruse, 7 noiembrie 1919.

pe bolșevici, care imediat după preluarea puterii au emis două legi (decrete) – „Despre pace” și „Despre pământ”. Decrete pur populiste, dar atât de dragi sufletului soldatului: trebuie pur și simplu să încetezi focul, să părăsești tranșeele, să pleci în sat și să te apuci nu numai să iei și să împarți nu doar pământul, dar și alte bunuri ale „exploataților”. De fapt, decretul „Despre pământ” bolșevicii l-au furat pur și simplu fără rușine de la socialiștii revoluționari.

Spre deosebire de alte partide, Partidul Comunist din Rusia (b) era excesiv de centralizat, adică a fost constituit pe principii autoritariste. Lenin și cei mai apropiați dintre tavașii săi nu suportau „putreda democrație”. Încă înainte de 1917, ei au creat un serviciu secret special în frunte cu Feliks Dzerjinski, care-i lichida fizic pe toți cei care aveau curajul să se opună dictaturii vârfurilor partidului. În partid, toți îi spionau pe toți, ba chiar se foloseau adesea de provocări. Discuțiile erau permise, dar hotărârea finală era luată de un cerc foarte restrâns de persoane, dintre care cei mai importanți erau Lenin și Troțki, aceștia doi fiind egali ca putere de decizie.

Sudat printr-o disciplină de fier, pătruns de spaimă și cimentat de un tineret analafabet, dar fanatic, care nu cunoștea milă și nu prețuia nici propria viață, nici pe a altora, Partidul

Comunist din Rusia (b) nu avea concurenți. Mai ales că bolșevicii nu cunoșteau și nu respectau niciun principiu moral. Chiar și temporarii lor tovarăși de drum, și socialiștii revoluționari de stânga, care le împărtășeau unele idei, erau surprinși de lipsa lor de principii, de cinismul și minciunile lor:

„CC-ul se substituie organizației de partid și, în cele din urmă, dictatorul se substituie CC-ului.” – scria răspicat același Troțki.

Social-democrații, socialiștii revoluționari, democrații constituționali și alții nici n-au apucat să se dezmeticească bine, când Troțki, Sverdlov și Lenin au și luat puterea în mâinile lor. Socialiștii revoluționari de stânga, care la început intraseră în guvernul bolșevic, au încercat un timp să se opună fărădelegilor și dictaturii, însă treptat fuseseră împinși în planul doi.

„Cine nu înțelege că nu există «puterea sovietică», ci există dictatura respectabililor cetățeni Lenin și Troțki și că această dictatură se sprijină pe baionetele soldaților înșelați de ei și pe muncitori înarmați, cărora li s-au oferit cecuri fără acoperire în contul unor bogății fabuloase, care nu existau în realitate.”

Acestea le scrisese cunoscutul activist al mișcării revoluționare ruse Nikolai Suhanov. N-ai auzit de el niciodată? Păi cum, că doar în locuința lui avusese loc ședința istorică a CC al Partidului Social Democrat Revoluționar din Rusia, la care s-a hotărât declanșarea revoluției. Mai târziu, Suhanov a ajuns în închisori, dar nu țariste, ci bolșevice, până când, în 1937, l-au împușcat și au dat ordin ca numele lui să fie șters din toate analele.

„Proletariatul răsculat” s-a pus imediat pe jafuri...

Nu, nu furau cele prădate. Bolșevicii au pus imediat laba pe uzine, fabrici, bănci, depozite de valori, iar cei care ar îndrăzni să pătrundă în depozitul cu rezerva de aur al imperiului riscuau să dea peste nemiloșii chinezi și să ajungă în măcelăria celei mai apropiate piețe. În schimb, „proletariatului răsculat” i-au fost deschise pentru jaf cramele de vinuri. Așa se numeau giganticele depozite de vinuri, rachiu, coniac, spirt ș.a. Marinarii revoluționari și soldații au prădat până și colecția de vinuri din Palatul de Iarnă.

Cum de s-a întâmplat asta? Foarte simplu: pentru paza acestor depozite nu existau destui militari din gărzile roșii. Pentru paza lui Lenin, Troțki, Antonov-Ovsienko, Sverdlov, Dzerjinski și alte zeci de tovarăși, pentru paza aurul prădat existau, iar pentru paza rachiuului nu existau. Oare de ce? Ei, în acest caz fusese un calcul foarte subtil.

De săvârșirea acestor pogromuri Lenin și acoliții lui s-au grăbit să acuze „contrarevoluția”. Ciudate treburi, Doamne: „marinarii roșii”, „soldații roșii” și alți „revoluționari” se îmbătau ca porcii, iar vinovați de aceasta erau tot felul de „contrarevoluționari”. Dar cine erau acești „contra”?

„Ca rezultat al activității subversive a cadeților, ajutați de anarhiști și bandiți, la sfârșitul lui noiembrie și începutul lui decembrie 1917, asupra Petrogradului s-a revărsat un val de pogromuri ale bețivilor.”

Astfel scriau propagandiștii sovietici în 1963. Cadeții erau vinovați. S-au înhăitat cu pușcăriașii. Profesorul Feodor Feodorovici Kokoșkin de la Universitatea din Moscova și medicul de zemstvă Andrei Ivanovici Șinkariov au stabilit o înțelegere criminală cu Leonka Panteleev. În consecință, bolșevicii au fost nevoiți, cu durere în suflet, să-i bage în beciurile Fortăreței Petropavlovsk și pe Șinkariov, și pe Kokoșkin, și încă pe câțiva. Păcat, bineînțeles, că ei nu vor putea lua parte la alegerile pentru Adunarea Constituantă, dar vina e numai a lor.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană și note de Corneliu IROD